

A humán fejlettség regionális különbségeinek vizsgálata a Dél-Dunántúlon

Farkas Gréta, Káposzta József, Némediné Kollár Kitty

Absztrakt

A gazdasági és társadalmi folyamatokat jelentősen befolyásolják a területi különbségek. A kézirat bevezetésében említésre kerül a humán fejlettség vizsgálatának oka és szükségessége. Egy területi fejlettségének meghatározását nem lehet csupán gazdasági adatokra alapozni, ez a GDP egyik kritikája is. A humán fejlettség vizsgálata egy lehetőség a jólét anyagi vonatkozásán túlmutató meghatározására. A humánfejlettségi indexet eredetileg országok közötti különbségek mérésére alkották meg, viszont számos szerző kísérletet tesz a mutató kisebb területi egységekre való alkalmazására. Jelen tanulmánynak a célja a Dél-Dunántúl régió járásai közötti fejlettségi különbségek vizsgálata, a humán fejlettségi index optimalizálása az elérhető adatok alapján. A régióban az országos átlaghoz képest jelentős népességszűkenés figyelhető meg, valamint a humán fejlettség tekintetében is alulmúlja az országos átlagot, ezért a tanulmány kitér a humán fejlettség és a népesség változása közötti korreláció vizsgálatára is.

Kulcsszavak: *lokális humán fejlettségi index, területi különbségek, Dél-Dunántúl régió*

JEL: *R10, R11*

Analysis of regional differences in human development in South Transdanubia

Economic and social processes are significantly influenced by regional disparities. The introduction to the manuscript discusses the rationale for and necessity of examining human development. The level of development of a given region cannot be determined based solely on economic data; this is also one of the criticisms leveled against GDP. The study of human development offers a way to define well-being beyond its material aspects. The Human Development Index was originally created to measure differences between countries; however, numerous authors have attempted to apply the index to smaller geographical units. The aim of this study is to examine development disparities among the districts of the South Transdanubia region and to optimize the Human Development Index based on available data. The region has experienced a significant population decline compared to the national average, and it also lags behind the national average in terms of human development; therefore, the study also examines the correlation between human development and population change.

Keywords: *Local Human Development Index, Regional Disparities, South Transdanubia Region*

JEL: *R10, R11*

Bevezetés

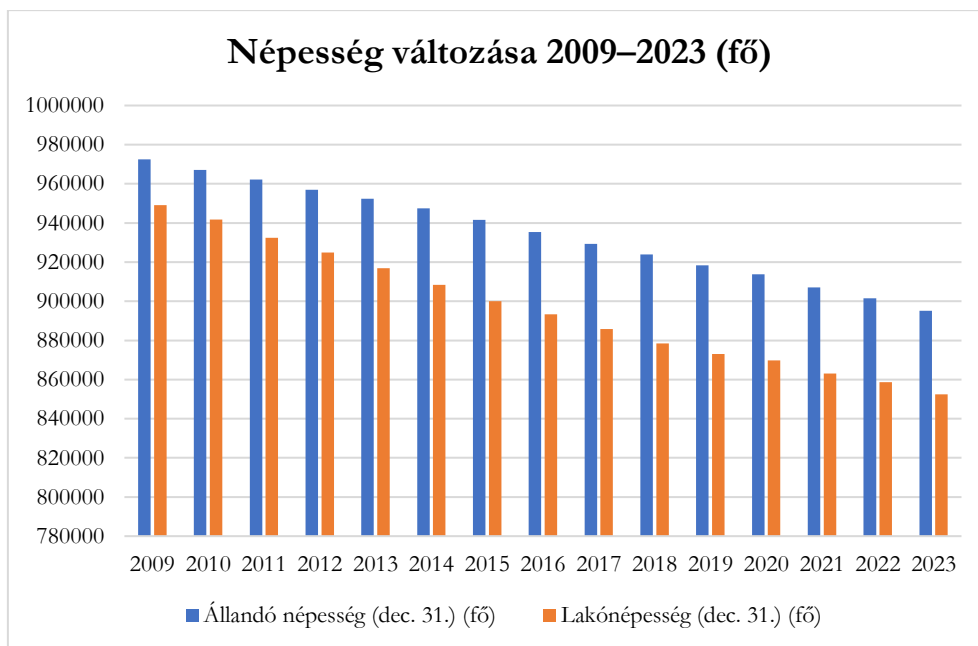
Jelen tanulmány alapvetően két kérdéskört érint. Az HDI (Human Development Index – Emberi Fejlettség Mutató) az ENSZ által 1990-ben megalkotott komplex indikátor; az emberi fejlődés szintjének meghatározására szolgál. Hangsúlyozása végett hozták létre, hogy az emberek és képességeik legyenek az ország fejlődésének végső kritériumai, nemcsak a gazdasági növekedés. Az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP) évente elkészíti az országokra vonatkozó mutatókat (UNDP, 2025). Az első kérdéskör ezen mutató kisebb területi egységek vizsgálatára való átdolgozásával foglalkozik. Másodrészt azt a kérdést vizsgálja, hogy a humán tényezők függőségi viszonyban állnak-e a népességcsökkenéssel.

A vizsgálat kiemelt területi egysége a Dél-Dunántúl régió. A régióban található 23 járás közül a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Kormányrendelet alapján 4 járás a komplex programmal fejlesztendő járások, 4 járás a fejlesztendő járások, valamint további 8 járás a kedvezményezett járások kategóriájába sorolhatók. A kormányrendeletben a járások besorolása egy komplex társadalmi-gazdasági és infrastrukturális fejlettséget mérő mutató alapján történik (KSH, 2013). Komplex programmal fejlesztendő járások azoknak a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járásoknak számítanak, amelyekben a lakónépesség 10 százaléka él. Fejlesztendő járásnak azon legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások számítanak, amelyekben a lakónépesség 15%-a él. A kedvezményezett járások azok, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga. A régión belül is jelentős területi különbségek figyelhetők meg az egyes járások között (KSH, 2023).

Főbb társadalmi tényezők a Dél-Dunántúli régióban

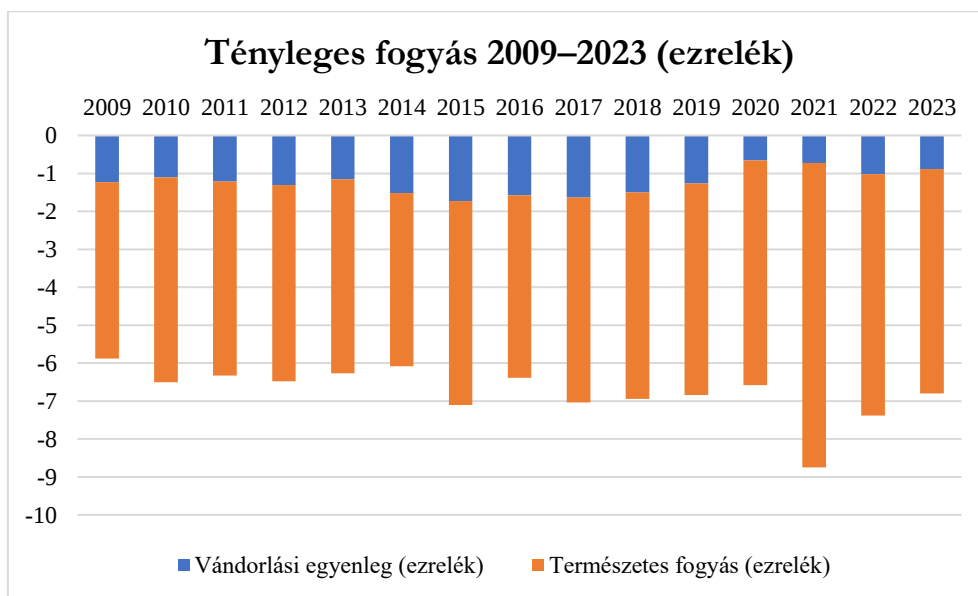
Az állandó népesség és a lakónépesség tekintetében is folyamatos csökkenés figyelhető meg a 2009 és a 2023 közötti időszakban. Az állandó népesség több, mint hetvenkilencezer, a lakónépesség pedig több, mint kilencvenhatezer fővel csökkent a Dél-Dunántúl tekintetében. Tizenöt év alatt az állandó népesség 8 százalékos, a lakónépesség pedig 10 százalékos fogyást mutat. Magyarország népessége folyamatosan csökken, viszont jóval kisebb mértékben, mint a Dél-Dunántúl régió népessége. 2009 és 2023 között Magyarországon 3,77%-kal csökkent az állandó népesség és 4,29%-kal a lakónépesség. Ugyanebben az időszakban a Dél-Dunántúl régióban az állandó népesség 7,97 százalékos, a lakónépesség tekintetében pedig 10,2 százalékos fogyás ment végbe a legfrissebb adatok alapján (TEIR, 2025).

A Dél-Dunántúl régióban 2009 és 2023 között csak tényleges fogyásról beszélhetünk, 2021-ben figyelhető meg egy kiugró, kilenc ezreléket megközelítő érték, viszont a többi évben hasonló értékek vannak, hat és hét ezrelék környékén mozognak. Látható, hogy a tényleges fogyás nagyobb hányadát minden évben a természetes fogyás teszi ki.

1. ábra. Népesség változása 2009–2023

Forrás: TEIR adatok alapján saját szerkesztés, 2025

2. ábra. Tényleges fogyás 2009–2023

Forrás: TEIR adatok alapján saját szerkesztés, 2025

A Dél-Dunántúl régió öregedési indexe 2012 és 2023 között konstansan növekszik. Az adatok korlátozott hozzáférhetősége miatt az öregedési indexet 2012-től kezdve készítettük el, nem pedig 2009-től, mint a másik két mutatót, a népesség változását és a tényleges fogysát. 2012-ben is már magasabb volt a 65 év felettiek száma, mint a 14 évesnél fiatalabbaké, de ekkor még az eltérés mértéke 29 százalék volt, 2023-ban már több, mint 71 százalék volt a különbség a két korcsoport között.

A területi különbségek vizsgálata és az emberi fejlettség mutató

A területfejlesztésben a térbeli differenciálódás alapvető jellemző. A regionális fejlesztés során a tér nemcsak passzív háttérrel jelent, hanem aktív szereplőt is, amely befolyásolja és alakítja a gazdasági folyamatokat. A regionális gazdaságtan eszköztárának alkalmazása nélkülözhetetlen a sikeres területfejlesztési stratégiák kialakításához (Richardson, 1978; Káposzta, 2007). A természeti adottságok, a történelmi fejlődés és a gazdasági folyamatok térbeli eltérő hatásai miatt a térségek között jelentős különbségek alakulnak ki a fejlettség, a gazdasági szerkezet és az életminőség tekintetében. A társadalmi-gazdasági viszonyok változásával a területi egyenlőtlenségek is megváltozhatnak, hol kiegyenlítődség, hol differenciálódás történhet. Az abszolút egyenlőség elérése nem megvalósítható, a cél a relatív különbségek mérséklése, a területi kohézió erősítése és a fenntartható fejlődés biztosítása lehet (Laczkó, 1986; Béres, 1993; Molnár, 2005).

Az emberi fejlettségi index (HDI) eredeti módszertana az emberi fejlődés három alapvető dimenziójára, az egészségre és a hosszú életre, a tudásra és az oktatásra, valamint az életszínvonalra összpontosít. A mutató 1990-es megalkotása óta a számítási módszer jelentős változásokon ment keresztül. A kezdeti, 1990-es értékelés a következő mutatókkal dolgozott: a születéskor várható élettartam, a 25 évesnél idősebb népesség körében az írni-olvasni tudás aránya, valamint az egy főre jutó bruttó hazai termék vásárlóerő-paritáson számított értéke. Az idő előrehaladtával az alkalmazott mutatók is módosultak; ennek oka többek között az adatok elérhetősége, valamint relevanciájának változása (Farkas, 2012).

A legfrissebb HDI-index az alábbi komponensek és indikátorok segítségével számítható:

- élettartam (születéskor várható élettartam mutatója),
- oktatási színvonal (iskolázottsági szint: várható iskolai életévek száma és iskolai
- oktatásban eltöltött évek átlagos száma),
- életszínvonal (egy főre jutó GNI mutatója).

A 2023-as HDI-rangsorban Magyarország a negyvenhatodik helyen áll, 0,87-es értékkel, amely alapján a nagyon magas humán fejlettséggel rendelkező országok csoportjába tartozik (UNDP, 2025). Az index megalkotása óta eltelt időszakban megnőtt az igény a lokális szintű humán fejlettség komplex mérésére is. A térségi vagy lokális szintű HDI kiszámítása azonban az adatok elérhetősége miatt komplikáltabb, így sajátos számítást igényel. Alapjaiban megegyezik az eredeti HDI-vel, azzal a különbséggel, hogy az adatok elérhetősége miatt a mutatók eltérőek lehetnek. A Humán Fejlettségi Index regionális szintű vizsgálataiban az alkalmazott dimenziók és indikátorok köre szintenként eltérő jellegzetességeket mutat, mivel nincs általánosan elfogadott indikátorkészlet a kiszámításhoz. Ennek fő oka, hogy az indikátorok területi szintű elérhetősége nehézségekbe ütközik, valamint az egyes országok regionális felosztásának különbözősége is akadályozza egy univerzális módszertan kialakítását. Emiatt a számítási módszert a helyi viszonyokhoz és az elérhető adatokhoz kell igazítani (Szendi, 2015).

Anyag és módszer

A HDI (Human Development Index – Humán Fejlettségi mutató) az ENSZ által 1990-ben az emberi fejlődés mérésére megalkotott mutató. A mutató három dimenzióból épül fel: az egészség, az oktatás és a jövedelem. Az egészség dimenzió tekintetében az ezer főre jutó halálozások számát alkalmaztuk mutatóként. Az oktatásnál két mutatót használtunk, az általános iskola 8. évfolyammal rendelkezők a 7 évesnél idősebbek körében, valamint kétszeres súlyozással a felsőfokú végzettséggel rendelkezők a hét évesnél idősebbek körében, mindkét mutatót a lakónépességhez viszonyítva

százalékos formában alakítottuk ki. A jövedelem dimenziójában alkalmazott mutató pedig az egy lakosra jutó SZJA-adóalapot képező belföldi jövedelem (Ft), amely a 2022-es évre inflációval korrigált KSH-adatok alapján 2011 és 2022 viszonylatában 45,6 százalékos növekedést mutat.

Az egyes mutatók tekintetében a minimum és a maximum értékeket úgy határoztuk meg, hogy az adathalmaz legkisebb és legnagyobb elemét lefele, illetve felfelé kerekítettük, tizedestörtek esetében egészre, egész számok esetében pedig ezrekre. A HDI-módszertanának része a természetes alapú logaritmus alkalmazása a jövedelem dimenzió tekintetében. Ennek oka a csökkenő hozamok elve, amely szerint a jövedelem növekedésének az emberi fejlődésre gyakorolt hatása egyre kisebb, minél magasabb a jövedelmi szint. Az előbb meghatározott elvet alkalmaztuk az általunk megalkotott jövedelem dimenziója tekintetében is. Az egyes dimenziók adatait eltolással és normalizálással határoztuk meg. Az eltolásra azért volt szükség, hogy minden szám pozitív legyen, és az előjelek ne okozzanak problémát a további műveletekben.

A normalizálás pedig az értékek egységesítését szolgálta, hogy mindhárom dimenzió értékei nulla és egy közötti számok legyenek. Az egészség dimenzió tekintetében a normalizálás alapképletét megváltoztattuk, mert a halálozások számának esetei fordítottak, az alábbiak alapján: a pozitív, ha minél kisebb az érték, ezért felcseréltük a képletben a minimumot a maximummal. Szintén a HDI módszertana alapján az egyes indexek mértani átlagát számítottuk ki, ezzel meghatározva a lokális humánfejlettség indexét. A területek közötti különbségek mértékének meghatározására szórást számítottunk. Továbbá, korrelációs együtthatóval vizsgáltuk a lakónépesség csökkenése és az LHDI közötti kapcsolatot.

Alkalmazott képletek:

Egészség index

$$EI = \frac{EI_i - EI_{\max}}{EI_{\min} - EI_{\max}}$$

Oktatás index

$$OI = \frac{OI_i - OI_{\min}}{OI_{\max} - OI_{\min}}$$

Jövedelem index

$$JI = \frac{\ln JI_i - \ln JI_{\min}}{\ln JI_{\max} - \ln JI_{\min}}$$

Szintén a HDI módszertana alapján az egyes indexek mértani átlagát számítottuk ki, ezzel meghatározva a Lokális Humán Fejlettség Indexet.

$$LHDI = \sqrt[3]{EI * OI * JI}$$

A területek közötti különbségek mértékének meghatározására szórást alkalmaztunk. Továbbá, korrelációs együtthatóval vizsgáltuk a lakónépesség csökkenése és az LHDI közötti kapcsolatot.

A vármegyék humán fejlettségi viszonyai

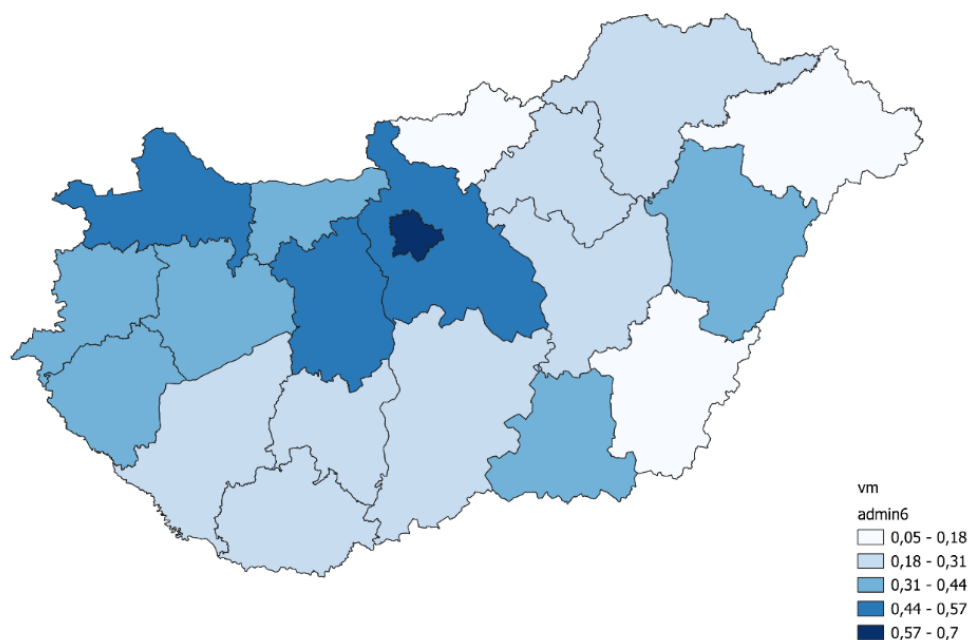
Az LHDI Magyarország vármegyéire való elkészítésének indoka, hogy a Dél-Dunántúl régió vármegyéit, Baranya, Somogy és Tolna vármegyéit kontextusba helyezzük és bemutassuk, mennyire fejlettek országos viszonylatban.

1. táblázat. LHDI vármegyék 2011 és 2022 között

vármegye 2011	LHDI	vármegye 2022	LHDI
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,05	Nógrád	0,04
Nógrád	0,15	Békés	0,08
Békés	0,17	Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,22
Somogy	0,19	Jász-Nagykun-Szolnok	0,23
Borsod-Abaúj-Zemplén	0,21	Tolna	0,23
Bács-Kiskun	0,22	Somogy	0,23
Jász-Nagykun-Szolnok	0,22	Bács-Kiskun	0,25
Tolna	0,28	Borsod-Abaúj-Zemplén	0,27
Heves	0,29	Heves	0,27
Baranya	0,3	Zala	0,31
Hajdú-Bihar	0,32	Baranya	0,34
Zala	0,33	Vas	0,38
Csongrád-Csanád	0,35	Komárom-Esztergom	0,38
Vas	0,38	Veszprém	0,38
Veszprém	0,38	Fejér	0,41
Komárom-Esztergom	0,42	Hajdú-Bihar	0,41
Fejér	0,44	Csongrád-Csanád	0,44
Győr-Moson-Sopron	0,47	Győr-Moson-Sopron	0,5
Pest	0,54	Pest	0,57
Budapest	0,7	Budapest	0,76

Forrás: Saját szerkesztés vármegyei adatok alapján, 2025

Somogy vármegye 2011. évben a humán fejlettség tekintetében a negyedik legalacsonyabb indexszel rendelkezik, Tolna vármegye hatolról a nyolcadik, Baranya vármegye pedig a tizedik helyen van. A Dél-Dunántúl három vármegyéje közül mindegyik az ország gyengébben teljesítő 50 százalékos csoportjába tartozik. Az 1. táblázat és az 1. ábra alapján is elmondható, hogy Somogy vármegye 2011. évben a humán fejlettség tekintetében a negyedik legalacsonyabb indexszel rendelkezik, Tolna vármegye hatolról a nyolcadik, Baranya vármegye pedig a tizedik helyen van. A Dél-Dunántúl három vármegyéje közül mindegyik az ország gyengébben teljesítő 50 százalékos csoportjába tartozik.

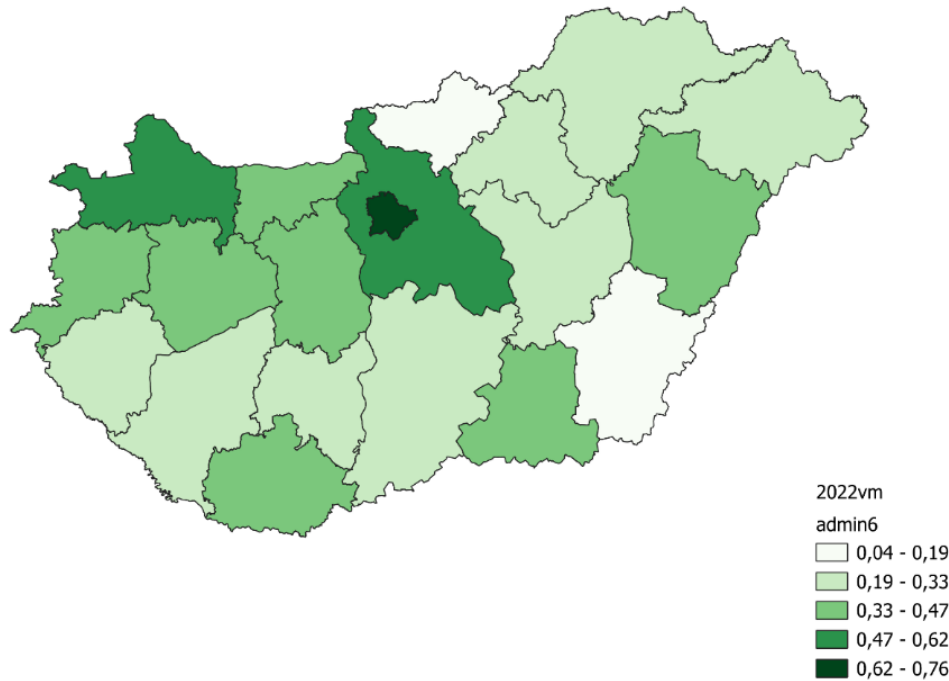

3. ábra. LHDI vármegyei megoszlása 2011

Forrás: saját szerkesztés vármegyei adatok alapján, 2025

2011-hez képest 2022-re jelentősen változtak a területi különbségek, valamint a vármegyék humánfejlettségi rangsorban elfoglalt helyei is. Baranya vármegye egy helyet javított, Somogy vármegye két helyet javított, míg Tolna vármegye három helyet rontott a két népszámlálási év között eltelt időszakban.

A 4. ábrán megfigyelhető az öt fejlettségi szint 0,04 és 0,76 közötti egyenlő intervallumokra osztva. Továbbá látható, hogy Csongrád-Csanád és Hajdú-Bihar vármegyék mellett megjelenik még egy vidéki pólus, Baranya vármegye, Pécs központtal. Habár Pécs ipari beruházások tekintetében jelentősen elmarad a másik két pólusvárostól, ettől függetlenül humán fejlettség tekintetében mégis pólus szerepet tölt be, köszönhetően a magas szintű tudományos és kulturális tevékenységnek.

4. ábra. LHDÍ vármegyei megoszlása 2022

Forrás: saját szerkesztés vármegyei adatok alapján, 2025

A Dél-Dunántúl régió járásainak fejlettségi különbségei

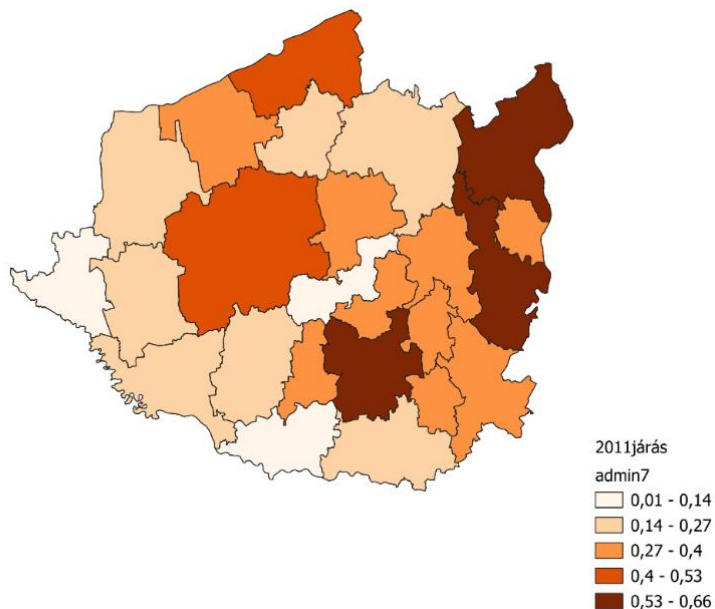
A járások értékeihez tartozó minimumok és maximumok eltérnek a vármegyei szélsőértékektől, ezért nem összehasonlíthatóak. Ennek okát abban látjuk, hogy a régió belüli különbségeket szeretnénk volna nagyobb hangsúllyal megjeleníteni. Elmondható a lentebb található 2. táblázat alapján, hogy 2011-ben a legalacsonyabb értékkel a Sellyei járás rendelkezik, a legmagasabbal pedig a Pécsi járás, mindkettő Baranya vármegyéhez tartozik, tehát ez is alátámasztja azt az előzetes feltevést, hogy hatalmas területi egyenlőtlenségek vannak jelen a vármegyében. A centrumtérsegek, nevezetesen Pécs, Paks, Szekszárd és Siófok az LHDÍ tekintetében a fejlettebb kategóriába, míg a periférikus területek, nevezetesen a Tamási, Csurgoi, Hegyháti és Sellyei járások a fejlesztendő térségek kategóriájába sorolhatók, melyeket a 2. táblázat is mutat részleteiben.

2. táblázat. Járások LHDI 2011

járás	LHDI	járás	LHDI
Sellyei járás	0,01	Fonyódi járás	0,3
Hegyháti járás	0,1	Mohácsi járás	0,31
Csurgói járás	0,12	Dombóvári járás	0,33
Tamási járás	0,16	Pécsváradi járás	0,33
Barcsi járás	0,19	Bólyi járás	0,35
Tabi járás	0,19	Bonyhádi járás	0,36
Szigetvári járás	0,23	Tolnai járás	0,39
Marcali járás	0,24	Kaposvári járás	0,47
Siklói járás	0,24	Siófoki járás	0,53
Nagyatádi járás	0,25	Szekszárdi járás	0,56
Komlói járás	0,28	Paksi járás	0,57
Szentlőrinci járás	0,29	Pécsi járás	0,66

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

Az 5. ábrán látható az öt fejlettségi szint 0,01 és 0,66 között egyenlő intervallumokra osztva. Az M6-os autópálya vonala kirajzolódik, azon járások, amelyeket érint vagy amelyek nagyon közel vannak hozzá, a két legfejlettebb kategóriába tartoznak.

5. ábra. A Dél-dunántúli járások LHDI értéke 2011

Forrás: saját szerkesztés, 2026

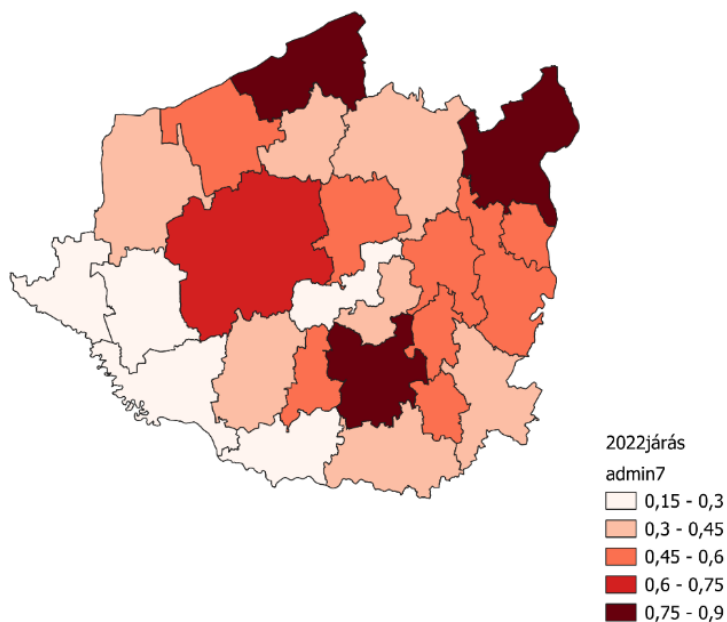
A járáskor viszonyában jelentős különbségek figyelhetők meg a két vizsgált évben. A Pécsi járás megőrizte a rangsorban az első helyét, viszont a Sellyei járás három helyet javított, és 2022-ben a legfejletlenebb járás a Csurgói járás volt. Tolna vármegye legfejlettebb járása a Paksi járás, Somogy vármegyéjé pedig a Siófoki járás, szóval érdekességként emeljük ki, hogy egyik helyen sem a megyeszékhely az első. A Pécsi járást a Paksi járás követi a rangsorban, de több, mint egy tizedes lemaradással.

3. táblázat. Járások LHDI 2022

járas	LHDI	járas	LHDI
Csurgói járás	0,15	Bólyi járás	0,46
Barcsi járás	0,22	Dombóvári járás	0,49
Hegyháti járás	0,22	Szekszárdi járás	0,5
Sellyei járás	0,23	Szentlőrinci járás	0,52
Nagyatádi járás	0,26	Bonyhádi járás	0,52
Tamási járás	0,31	Pécsváradi járás	0,56
Mohácsi járás	0,34	Tolnai járás	0,6
Tabi járás	0,34	Fonyódi járás	0,6
Komlói járás	0,35	Kaposvári járás	0,65
Siklósi járás	0,41	Siófoki járás	0,76
Marcali járás	0,42	Paksi járás	0,79
Szigetvári járás	0,44	Pécsi járás	0,9

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

A 6. ábrán látható az öt fejlettségi szint 0,15 és 0,9 között egyenlő intervallumokra osztva. Megfigyelhető, hogy a határmenti járáskor átlagosan a legfejletlenebbek. A Siófoki járás 2022-ben már a legfejlettebb járáskor egyike, véleményünk szerint jelentős hatása van a járásban a Balaton turisztikai fejlesztésének, illetve a térségben megvalósuló nagyvolumenű beruházásoknak. A 2011-es térképen is már megfigyelhető, hogy a határmenti járáskor a fejletlenebb területek közé tartoznak, viszont a 2022-es térképen még jobban szembetűnik, hogy az országhatár szomszédságában elhelyezkedő járáskor egységesen perifériára szorulnak. Összességében elmondható, hogy a humán fejlettség növekedett 2011-ről 2022-re, viszont ezzel együtt a területi különbségek is nőttek. A 2011-es év értékeire számolt szórás 0,159, míg ugyanez 2022-ben már 0,193.

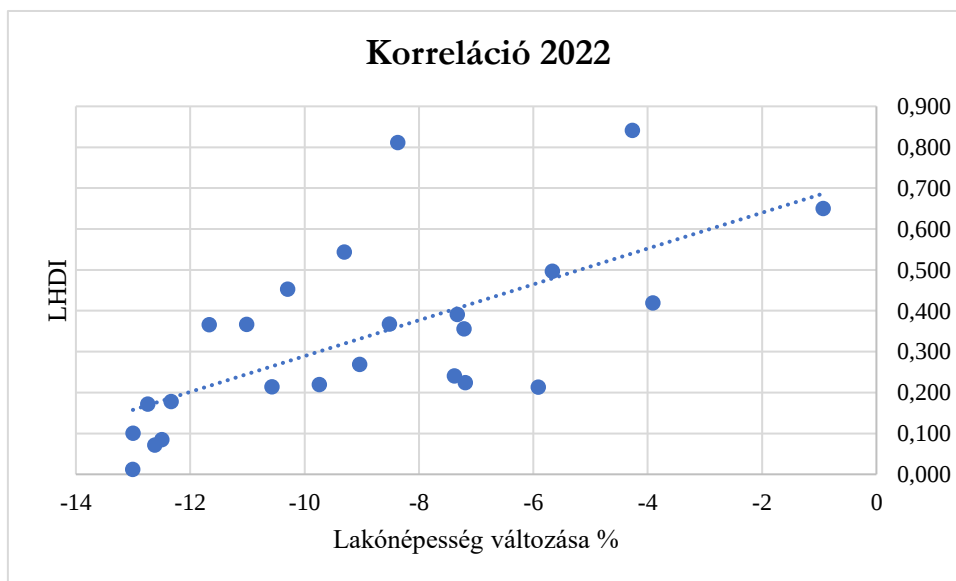

6. ábra. A Dél-Dunántúli járások LHDI értéke 2022

Forrás: saját szerkesztés, 2025

A népességcsökkenés és a humán fejlettség kapcsolata

Végezetül a Dél-Dunántúli régió járásaira készített 2022-es LHDI értékeket hasonlítottuk össze a 2011 és 2022 közötti lakónépesség-változással. A 7. ábrán látható diagramon a pontok az egyes járások adatait jelentik, a jobb átláthatóság érdekében pedig megjelenítettük a trendvonalat is a korreláció tekintetében.

7. ábra. LHDI és lakónépesség változása közötti korreláció

Forrás: saját szerkesztés, 2025

A korrelációs együttható értéke 0,66, amely erős pozitív lineáris kapcsolatot mutat, tehát megállapítható, hogy jelentős összefüggés van az LHDI és a lakónépesség változása között. A lakónépesség változása az összes járás tekintetében negatív értéket mutat, mindegyikben népességcsökkenés zajlott le a vizsgált időszakban.

Jövőbeli lehetőségek

Az LHDI lehetőséget kínálja a helyi társadalmak állapotának felmérésére a jólét szempontjából. Véleményünk szerint hasznos lenne Magyarországon egy hivatalos LHDI megalkotása, amelynek célja a humán fejlettség nyomon követése és a fejlesztési stratégiák megalapozása lenne. Az index a folyamatos monitorozást is szolgálná. Továbbá, egy egységes minimum kialakításával nagyobb figyelmet kaphatnának a rendkívül hátrányos helyzetű térségek, amelyek komplex fejlesztési stratégiákat igényelnek a jövőben.

A vizsgálat alapján elmondható, hogy a Dél-Dunántúl régióban átlagosan az országhatármenti járások a legfejletlenebbek, a legmagasabb LHDI-val rendelkező járások pedig mind autópályán, az M6-oson vagy az M7-esen érhetők el. Továbbá végkonklúzióként megfogalmazható, hogy a határmenti járások helyzetén javítana, ha könnyebben megközelíthetőek lennének. Szükséges volna vizsgálni a határ túloldalán lévő térségek helyzetét, valamint azokkal való interregionális kapcsolatot is, mert véleményünk szerint ennek a kapcsolatnak az erősítése és javítása mind Magyarország, mind Horvátország számára előnyös lenne. A határmenti térségek kapcsolódási pontként való alkalmazásával csökkenteni lehetne a leszakadásukat és növelni a térgazdasági szerepüket. A kihasználatlan földrajzi adottságok további lehetőségeket kínálnak a gazdaság- és a turizmusfejlesztés terén. Jövőbeli célunk, hogy a jelen kutatást a horvát területek bevonásával folytassuk. Kutatásunk során létrejött a lokális emberi fejlettség indexe, amelyet kiemelten a Dél-Dunántúl régióban alkalmaztunk, viszont úgy gondoljuk, hogy szükséges lenne mélyrehatóbban vizsgálni az egyes szegmenseket, az oktatás, az egészség és a jövedelem dimenziókat, valamint azok fejlesztési lehetőséget, mert a régió helyzetének feltérképezése csupán egy kiindulópont a fejlesztések megalapozásában.

Irodalomjegyzék

- Béres, C. (1993): A területi politika és a térbeli hátrányok. In: C. Béres – I. Süli-Zakar (eds.) *Hajdú-Bihar megye. A térbeli társadalmi-gazdasági fejlődés lehetőségei és problémái*. Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzatok Közgyűlése. 9–10.
- Council of Europe (1996): *European Charter for Rural Areas*. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-XrefViewHTML.asp?FileID=7452&lang=EN>
- Csatári, B. (1986): A közösségek megtartó képességének fő tényezői az Alföldön. In: L. Novák – L. Selmeczi (eds.) *Falvak, mezővárosok az Alföldön*. Nagykovács. 779–789.
- Faragó, L. (1987): A területfejlesztés fogalmáról. *Tér és Társadalom*, 1(1), 5–16. <https://doi.org/10.17649/TET.1.1.2>
- Farkas, M. B. (2012): A korrigált humánfejlettségi mutató kistérségek közötti differenciáltsága Magyarországon. *Területi Statisztika*, 52(3), 230–249.
- G. Fekete, É. (2006): Hátrányos helyzetből előnyök? Elmaradott térségek felzárkózásának esélyei az Észak-magyarországi régióban. *Földrajzi Közlemények*, 130(1–2), 55–66.

- Goda, P. – Hamza, E. – Mezei, K. – Rácz, K. (2022): A vidékfejlesztés helye és szerepe a fejlesztéspolitikában. *Gazdálkodás*, 66(6), 532–558. https://doi.org/10.53079/gazdalkodas.66.6.t.pp_532-558
- Káposzta, J. (2007): *Regionális gazdaságtan*. Debrecen: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar.
- Laczkó, L. (1986): A területi fejlődés jellege. *Területi Statisztika*, 36(3), 205–210.
- Molnár, M. (2005): *Regionális egyenlőtlenségek*. SZIE GTK egyetemi jegyzet.
- Richardson, H. W. (1978): The State of Regional Economics: A Survey Article. *International Regional Science Review*.
- Ritter, K. (2019): A hungarikum, mint endogén erőforrás szerepe a helyi fejlesztésben, a Gönci barackpálinka példáján keresztül. *Multidiszciplináris Kibívások, Sokszínű Válaszok*, 45–60. <https://doi.org/10.33565/mksv.2019.01.03>
- Székely, A. – Krajcovicz, Á. (2017): A népességmegtartó képesség kérdésköre, valamint kísérlet annak számítására. *Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok*, 12(1–2), 63–76. <https://doi.org/10.14232/jtgf.2017.1-2.63-76>
- Szendí, D. (2015): A lokális humán fejlettségi index eloszlása és területi autokorrelációja Németország és Magyarország esetében. *Területi Statisztika*, 55(6), 556–591.

Egyéb irodalmak

- 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet (2014): A kedvezményezett járások besorolásáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2014-290-20-22> (Letöltés ideje: 2025. 01. 02.)
- Központi Statisztikai Hivatal: <https://www.ksh.hu/>
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR): <https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/>
- United Nations Development Programme (UNDP): <https://hdr.undp.org/> (Letöltés ideje: 2025. 10. 25.)

Szerző(k)

Farkas Gréta

ORCID [0009-0007-2305-0253](https://orcid.org/0009-0007-2305-0253)

egyetemi hallgató

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidékfejlesztési agrármérnök szak

E-mail: farkasgreta9@gmail.com

Káposzta József

ORCID [0000-0002-1239-8541](https://orcid.org/0000-0002-1239-8541)

CSc. (közgazdaságtudomány)

egyetemi tanár

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

E-mail: kaposzta.jozsef@uni-mate.hu

Némediné Kollár Kitti

ORCID [0000-0003-4368-3932](https://orcid.org/0000-0003-4368-3932)

PhD.

egyetemi docens

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidék-és Területfejlesztési Tanszék

E-mail: nemedine.kollar.kitti@uni-mate.hu

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik:

[CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

This work is licensed under a

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

